Kui kaua veel kõlab me eesti keel?

Neljapäeval, 15. detsembril toimus 32. Keskkoolis arvamusfestival, mille raames rääkis kirjanik ja keelemees Jaak Urmet ehk Wimberg noortega eesti keele tulevikust. Arutlust juhtisid neli tütarlast 12. ja 11. klassidest: Paula Timberg, Johanna Marleen Mark, Paula Kägu ja moderaator, Jete Elisabeth Sellenberg. Juhendav õpetaja oli Eha Aare.

Vasakult moderaator Jete Elisabeth Sellenberg ning panelistid Paula Kägu, Johanna Marleen Mark, Paula Timberg ja Jaak Urmet ehk Wimberg. Foto: Betty Ruus

Arutlus juhatatakse sisse küsimusega eesti keele tuleviku kohta ning palutakse sõna võtta eksperdil. „Mis puudutab tulevikku, ei saa keegi ekspert olla, täpne tiitel oleks mõtiskleja. Kas eesti keel on tuhande aasta pärast olemas? Võib-olla, samas ei pruugi olla, sest keele välja suremiseks ei ole tegelikult palju aega vaja," räägib Wimberg.

Võõrsõnad vs laensõnad

Seejärel esitab moderaator küsimuse ka kolmele klassi ees istuvale õpilasele: „Kas võõrsõnad rikastavad meie keelt või mitte?".

Esimesena vastab talle Johanna Marleen. „Võõrsõnad on sõnad, kus kirjapilt ja hääldus jäävad samaks, mistõttu ei rikasta. Laensõnad see-eest küll. Tüdrukud arutlevad veidi võõrsõnade ja laensõnade üle, mille peale vastab Wimberg: „Õige tähelepanek, võõrsõnad-laensõnad. Käisin sõpradega keeglit mängimas, mis definitsiooni järgi on vale, peaks olema *bowling*, aga mina ütlen "keegel", kuna see kõlab minu meelest paremini. Õppisin pähe Juhan

Liivi värsi, mõeldes selle all luuletust, mitte ühte värssi, selle peale võidakse kurjaks saada, aga tegelikult suurt vahet pole, mis täpseid sõnu kasutada“.

Räägitakse veel mõnda aega laen- ja võõrsõnade kasutamisest ja eestikeelsete sõnade asendamisest ingliskeelsete sõnadega. „Minu arvamus, õigemini fakt on see, et kolmandik enamus keelte sõnadest on laensõnad. Suures rikkas vene keeles on igapäevases kasutuses palju laensõnu. Me ei peaks laensõnu kartma, need on loomlik osa keelest. Mina ütlen näiteks *attach*, sest see kõlab nagu eesti keel, “manus” kõlab võõralt, nagu munand või midagi. Sõnadel on kalduvus lüheneda, sõna “magama” oli kunagi silbi võrra pikem, näiteks sõnal “taristu” ei ole loogilist võimalust ellu jääda, kuna *infra* on lühem. Oma sõna pole alati parim lahendus,” võttis Wimberg teema kokku.

Vasakult panelistid Paula Kägu, Johanna Marleen Mark ja Paula Timberg. Foto: Betty Ruus

Kooli kirjandus peaks algama tänapäeva kirjandusest

Järgmise teema avab moderaator lausega: „millenniumil saab kõike infot internetist.“ „Ei saa, kõike ei ole sinna skännitud,” vastab Wimberg. Panelist Johanna Marleen ütleb, et tema arvates peaks lugema vanemaid raamatuid, kus on algne, n-ö õige eesti keel.

„Minu meelest ei saa seda nii võtta,” arvab Wimberg. “See, mis on siin ja praegu, on õige, Jan Kaus või Doris Kareva näiteks. Nüüd ja praegu ongi see vastandus, vanast keelest ei saa me sõnu, mida iga päev kasutada. Tõlkeid tehakse iga 50 aasta tagant ringi, keel rikastub. Mida mina heidan kooli kirjandusele ette, on see, et ta peaks algama tänapäeva kirjandusest, see vana on võõras. Peaks küsima, miks Doris Kareva kirjutab, mis põhjusel. Peab õppima

tänapäeva kirjandust.“

Tüdrukud nõustuvad temaga. Panelist Paula Kägu ütleb, et suur osa noortest ei loe kohustuslikku kirjandust, sest seal pole tänapäevast keelt. „Võib-olla olekski koolides hea lugeda iga natukese aja tagant erineva ajastu kirjandust, samas saab teada mõlema ajastu kirjakasutusest. Minu arust oleks kasulik lugeda nii kaasaegset, kui ka vanemat kirjandust,” arvab Paula Timberg.

Jaak Urmet ehk Wimberg. Foto: Betty Ruus

Wimberg nõustub temaga. “Olen andnud õpetajatele märku, et ei tohiks kinni jääda sellesse kohustusliku kirjanduse listi. Peab vaatama klassile otsa ja selle järgi otsustama. Mõnele

inimesele ei meeldi raamatuid lugeda ja see on normaalne. Lugesime 12. klassis Kafkat, tänu millele jäigi mõnedele inimestele kirjandusest halb mulje.“

Loominguline inimene peaks teadlikult endale piire seadma

Selle teema võtab Wimberg kokku sõnadega, et kui meil on soov, et emotsioon säiliks tuleviku jaoks, on ainus viis paberkandja. “Kõik, mis on elektrooniline, võib kergesti ära kaduda, paber aga mitte. Arvutid ja tehnika annavad meile aega, aga selle võidetud ajaga me ei tee midagi, nühime tund aega Facebooki. Tegelikult peaks loominguline inimene olema kergelt vastaline, mässaja, kes teadlikult seab endale piire,“ ütleb Wimberg ja näitab oma vana Nokia telefoni. „Mina teadlikult ainult seda kasutangi, kui ma ostaks uue telefoni, siis annaksin ma endale järele. Facebooki kustutasin ma ära. Hommikul istun ja vaatan pool tundi aknast välja, mõtlen omi mõtteid.“

Selle peale vastab õpetaja Eha Aare publikust: „Minul pole Facebooki, pole olnudki. Mu üks endine õpilane saadab mulle kirju ja postkaarte, tal on suurepärane sõnakasutus, mitte selline *snapchat* jne. Ma väga naudin nende kirjade lugemist. Ma olen eestlane ja eriline, mistõttu võtan sõnakasutust teadlikult.“

Kaasamõtlev kuulajaskond. Foto: Betty Ruus

Arutluse lõpetab Wimberg sõnadega, et selleks, et kultuur püsiks, peab see pidevalt ajaga kaasas käima. “Me ei tohi ehitada enda ümber mingit kaitsvat müüri,” ütleb ta.

Autor: Henri Särekanno, 11.d